

## **Fremmedspråk i videregående opplæring 2009-2010**

Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 4/2010 (31.05.2010)<sup>1</sup>

v/ Gerard Doetjes og Eva Thue Vold

### *Innledning*

I dette notatet ser vi på elevenes valg av språkfag i videregående opplæring. Notatet omfatter både fellesfag og programfag, og er basert på tall fra Utdanningsdirektoratet. Vi viser i denne forbindelse til analysen utarbeidet av direktoratets avdeling for statistikk [LAST NED](#).<sup>2</sup>

Dette notatet omfatter tall for engelsk og fremmedspråk og går bl.a. nærmere inn på situasjonen for de enkelte språkene, det endrede ”styrkeforholdet” mellom nivå I og nivå II og de regionale forskjellene i valg av språkfag. Vi henviser også til analysene av fagvalg i ungdomsskolen i 2009-10 [LAST NED](#)<sup>3</sup> og opptak til språkfag i høyere utdanning i 2009 [LAST NED](#).<sup>4</sup>

### *Engelsk fellesfag*

Engelsk er et obligatorisk fag for alle elever i videregående opplæring. Elevene som har valgt et studieforbereende utdanningsprogram, har faget over ett år (Vg1), mens elevene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene har obligatorisk engelsk over to år (Vg1 og Vg2). Læreplanen og timetallet er lik for begge gruppene, men timene er fordelt annerledes. I alt ca. 67 800 elever er i inneværende skoleår registrert med engelsk på Vg1 (se tabell 1). Disse er omtrent jevnt fordelt på fagkodene for engelsk studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram (hhv. om lag 33 200 og 34 600 elever). I tillegg kommer 19 elever som følger læreplan i engelsk for døve og sterkt tunghørte.

Når det gjelder engelsk er det ingen store forskyvninger fra skoleåret 2008-09 til 2009-10; også i fjor var det omtrent like mange elever registrert på fagkodene for engelsk studieforbereende og yrkesfaglig.

---

<sup>1</sup> Innholdet i dette notatet kan brukes fritt, men det skal alltid henvises til kilden (Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 4/2010). For mer informasjon ta kontakt med seksjonsleder for FoU, dokumentasjon og analyse, Gerard Doetjes (tlf. 69 21 58 36).

<sup>2</sup> [http://www.udir.no/Artikler/\\_Statistikk/Ellevs-fagvalg-i-videregaende-opplaring-2009-2010](http://www.udir.no/Artikler/_Statistikk/Ellevs-fagvalg-i-videregaende-opplaring-2009-2010)

<sup>3</sup> <http://www.fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=13790>

<sup>4</sup> <http://www.fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=13790>

Tabell 1. Antall engelskelever på Vg1 – fellesfag.

<b>Fag</b>	<b>Elevtall 2008-2009</b>		<b>Elevtall 2009-2010</b>	
<b>Engelsk</b>	<b>70 333</b>		<b>67 803</b>	
studieforberedende	34 633		33 202	
yrkesfaglig	35 675		34 582	
døve og sterkt tunghørte	25		19	

### *Engelsk programfag*

Elevene i de studieforberedende utdanningsprogrammene som ønsker å fortsette med engelsk også etter at fellesfaget er avsluttet på Vg1, har på de fleste skolene mulighet til å velge det ettårige programfaget Internasjonal engelsk. Faget ligger under Programområde for språk, samfunnsfag og økonomi innen Utdanningsprogram for studiespesialisering, men er også tilgjengelig for elevene som har valgt Programområde for realfag eller et av de andre studieforberedende utdanningsprogrammene. Faget velges likevel overveiende av elever som har valgt Programområde for språk, samfunnsfag og økonomi. I inneværende skoleår er det i alt ca. 10 200 elever registrert på Internasjonal engelsk (se tabell 2). Hovedparten av disse elevene er Vg2-elever (ca. 8200). I tillegg kommer i underkant av 2000 elever på Vg3 og en liten gruppe Vg1-elever. Internasjonal engelsk har hatt en beskjeden nedgang fra i fjor til i år.

Det er to forskjellige programfag som bygger på Internasjonal engelsk: Samfunnsfaglig engelsk og Engelskspråklig litteratur og kultur. De fleste skolene med studiespesialiserende utdanningsprogram tilbyr minst ett av disse programfagene, ikke sjeldent begge. I år er det ca. 6400 elever på Vg3 som velger enten Engelskspråklig litteratur og kultur (ca. 1900) eller Samfunnsfaglig engelsk (ca. 4500). Dette betyr at flesteparten av Internasjonal engelskelevne bestemmer seg for å fortsette med engelsk på Vg3 – ca. 6400 av ca. 8600 elever eller om lag 75%. Samfunnsfaglig engelsk har hatt en betydelig oppgang fra i fjor til i år, mens Engelskspråklig litteratur og kultur har hatt en liten nedgang.

Tabell 2. Antall elever som velger programfag engelsk på Vg2 og Vg3 – programfag.

<b>Fag</b>	<b>Elevtall 2008-2009</b>		<b>Elevtall 2009-2010</b>	
	<b>Vg2</b>	<b>Vg3</b>	<b>Vg2</b>	<b>Vg3</b>
Internasjonal engelsk <sup>5</sup>	8654	1946	8245	1951
Engelskspråklig litt/kult <sup>6</sup>		2186		1919
Samfunnsfaglig engelsk <sup>5</sup>		3084		4497

<sup>5</sup> Tallene for Vg2 inkluderer også noen elever som befinner seg på Vg1.

<sup>6</sup> Tallene for Vg3 inkluderer også noen elever som befinner seg på Vg1/Vg2.

### *Fremmedspråk fellesfag*

Alle elever i studieforberevende utdanningsprogram har fremmedspråk som fellesfag. Antall år med obligatorisk fremmedspråk er avhengig av elevens valg av språkfag på ungdomsskolen. Elever som hadde fremmedspråk på nivå I fra 8. til 10. trinn, har fremmedspråk som fellesfag på Vg1 og Vg2. Disse elevene kan – innenfor skolens fagtilbud – fortsette med samme språk på nivå II eller bytte til et nytt språk på nivå I. Elever som valgte engelsk, norsk eller samisk fordypning i stedet for fremmedspråk i ungdomsskolen, har fremmedspråk over tre år (og mister på grunn av dette et programfag på Vg3). Disse elevene avslutter nivå II på Vg3.

Tabell 3. Antall elever per språk på Vg1 – fellesfag nivå I og II (absolutte tall og %).

<b>Fag</b>	<b>Elevtall 2008-2009</b>		<b>Elevtall 2009-2010</b>	
Fransk	6782	22%	6279	21%
Spansk	12 121	40%	13 000	43%
Tysk	10 955	36%	10 492	35%
Andre språk	350	1%	350	1%

I inneværende skoleår er det i alt ca. 30 000 elever med fremmedspråk på Vg1. Av disse er det 13 000 (ca. 43%) som har spansk, noe som er en liten økning sammenliknet med i fjor (se tabell 3). Ca. 10 500 elever (ca. 35%) har valgt tysk, litt færre enn i forrige skoleår. Fransk har ca. 6300 elever (ca. 21%), og også dette er noe lavere enn tallene for i fjor. Spansk har med andre ord tydelig etablert seg som det største fremmedspråket, både i ungdomsskolen (jf. analysen av tallene for ungdomsskolen [LAST NED](#)) og i videregående opplæring. De tre store språkene ser ut til å ha fordelt ”markedet” mellom seg både når det gjelder ungdomsskolen og videregående opplæring; tidligere var det ganske store forskyvninger fra år til år, men situasjonen ser ut til å ha stabilisert seg i de siste to-tre årene. Fordelingen språkene imellom er for øvrig påfallende lik for ungdomsskolen (hvis vi trekker fra de elevene som velger fordypning) og på studieforberevende, se diagram 1 og 2 på neste side som sammenlikner 8. trinn og Vg1.

Andre fremmedspråk enn fransk, spansk og tysk tilbys på en rekke skoler rundt om i landet. Antall elever som er registrert på disse språkene er lavt, ca. 350. Italiensk er det desidert største språket blant de små med ca. 140 elever. I tillegg kommer språk som finsk, japansk, kinesisk, (lule)samisk og russisk, som undervises som fremmedspråk enkelte steder og som har mellom 30 og 60 elever hver. Utover disse språkene er det registrert noen elever på en rekke

andre språk. Dette er delvis elever som tar fremmedspråk fellesfag som privatist og som altså ikke følger vanlig undervisning i faget.<sup>7</sup>

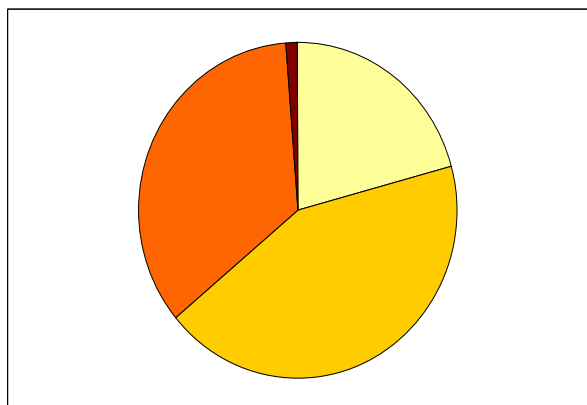


Diagram 1. Andelen av elevene på Vg1 studieforberedende i 2009-10 som har fransk (21%), spansk (43%), tysk (35%) eller et annet fremmedspråk (1%).

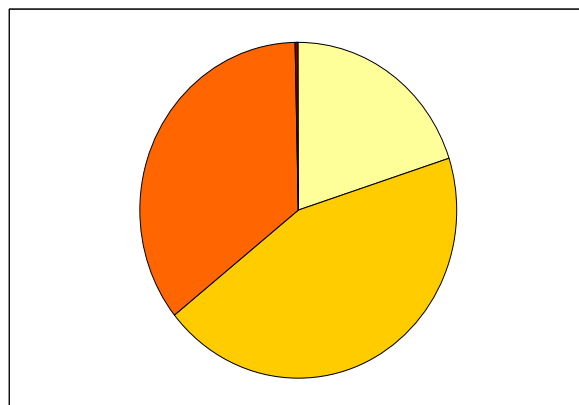


Diagram 2. Andelen av elevene på 8. trinn i 2009-10 som har fransk (20%), spansk (44%), tysk (36%) eller et annet fremmedspråk (under 1%). Elevene med fordypning i engelsk, norsk eller samisk er ikke tatt med i denne framstillingen.

### Nivå I og nivå II

Hvis vi ser nærmere på elevenes valg av fremmedspråk på Vg1 og skiller mellom nivå I og nivå II, kan vi slå fast at (mange) flere elever i år fortsetter med det språket de hadde i ungdomsskolen (se diagram 3 og 4). Dette gjelder særlig for spansk, hvor nå dobbelt så mange elever befinner seg på nivå II og bare ca. 1/4 del på nivå I. Men endringene er også tydelige når det gjelder fransk og tysk, som tidligere hadde en ganske jevn fordeling mellom nivå I og II og som nå også har fått betydelig større grupper på nivå II.

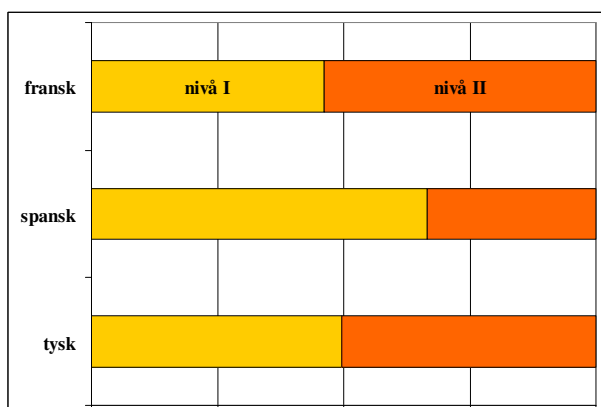


Diagram 3. Fransk, spansk og tysk på Vg1 i 2008-09, fordelingen mellom nivå I og II.

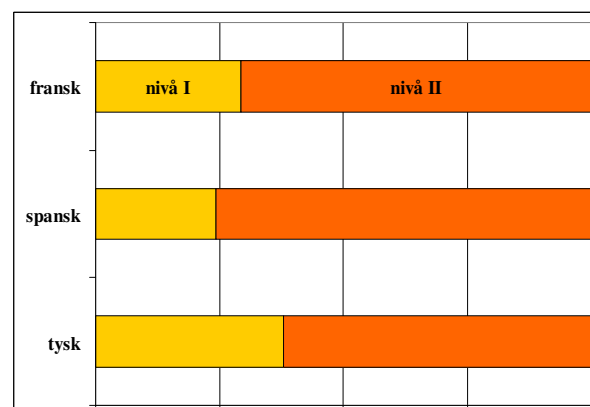


Diagram 4. Fransk, spansk og tysk på Vg1 i 2009-10, fordelingen mellom nivå I og II.

Til dette finnes det en rekke forklaringer:

<sup>7</sup> Privatistordningen for fremmedspråk er beskrevet i rundskriv Udir-8-2009 samt på Utdanningsdirektoratets nettside: [http://www.udir.no/Brev/\\_eksamen/Eksamen-i-fremmedsprak-privatistordningen/](http://www.udir.no/Brev/_eksamen/Eksamen-i-fremmedsprak-privatistordningen/).

- Elever har ikke lenger lov til å begynne om igjen på nivå I i det samme språket som de hadde på ungdomsskolen. Denne ordningen ble avskaffet ved opptak til videregående opplæring i 2009-10, og regelendringen har tilsynelatende hatt en betydelig effekt på elevenes valg av nivå.
- Signalene vi får, tyder på at flere skoler har redusert sitt nivå I-tilbud til ett istedenfor to eller tre fremmedspråk. Dette fører til at flere elever må fortsette på nivå II.
- Fra 2005-2006 økte spanskullene i ungdomsskole ganske betraktelig. Disse relativt store kullene kommer nå inn i videregående opplæring, og de elevene som fortsetter med spansk får språket på nivå II.

### *Regionale forskjeller*

Bak oversikten i tabell 3 ovenfor skjuler det seg til dels store regionale forskjeller. Tabell 4 viser hvor mange elever som har valgt fransk, spansk og tysk på fylkesbasis på Vg1. De øvrige fremmedspråkene er samlet i kategorien "Andre".

Tabell 4. Antall elever per språk på Vg1 i skoleåret 2009-10, nivå I og II fellesfag (absolutte tall og %). Fylkesvis oversikt.

	Fransk		Spansk		Tysk		Andre	
<b>Østfold</b>	310	18%	688	40%	698	41%	16	1%
<b>Akershus</b>	865	23%	1616	43%	1255	33%	40	1%
<b>Oslo</b>	925	25%	1793	49%	834	23%	114	3%
<b>Hedmark</b>	231	20%	433	37%	492	43%	-	-
<b>Oppland</b>	166	15%	373	34%	568	51%	-	-
<b>Buskerud</b>	354	22%	692	43%	568	35%	-	-
<b>Vestfold</b>	266	19%	706	49%	453	32%	6	0%
<b>Telemark</b>	198	19%	471	45%	377	36%	-	-
<b>Aust-Agder</b>	110	16%	312	45%	264	38%	-	-
<b>Vest-Agder</b>	215	20%	361	34%	488	46%	-	-
<b>Rogaland</b>	598	23%	1087	42%	929	35%	4	-
<b>Hordaland</b>	596	20%	1499	50%	876	29%	25	1%
<b>Sogn og Fjord.</b>	123	17%	302	43%	277	39%	2	-
<b>Møre og Romsd.</b>	330	22%	562	38%	579	39%	-	-
<b>Sør-Trøndelag</b>	405	22%	922	49%	510	27%	27	1%
<b>Nord-Trøndelag</b>	112	14%	333	41%	342	42%	21	3%
<b>Nordland</b>	249	19%	641	48%	448	33%	3	0%
<b>Troms<sup>8</sup></b>	215	22%	318	32%	436	44%	17	2%
<b>Finnmark</b>	50	14%	64	18%	172	49%	65	19%

<sup>8</sup> Tallene for Troms inkluderer Longyearbyen skole på Svalbard.

Forskjellene når det gjelder fransk er ikke så store; i Finnmark og Nord-Trøndelag valgte 14% av elevene faget og i Oslo, hvor fransk er større enn tysk, er andelen franskelever på Vg1 25%. Situasjonen for spansk er mer variert; i Finnmark har bare 18% av elevene spansk, mens det samtidig er flere fylker hvor spansk ligger rett oppunder 50%. Spansk er største språk i elleve fylker. Tallene for tysk spriker også en del; mens det i Oslo bare er 23% som har valgt tysk, ligger andelen tyskelever i Finnmark og Oppland rundt 50%. Tysk er størst i de resterende åtte fylkene. Det er to fylker som peker seg ut når det gjelder andre fremmedspråk enn fransk, spansk og tysk: Finnmark og Oslo. I Finnmark har en av fem elever finsk, italiensk, russisk eller samisk som fremmedspråk, og i Oslo er bildet preget både av et bredt fagtilbud (arabisk, japansk, kinesisk, koreansk, russisk) og et forholdsvis høyt antall elever som tar fremmedspråk fellesfag som privatist.

### *Programfag fremmedspråk*

Elevene innenfor de studiespesialiserende programområdene skal velge to programfag fra eget programområde og ett valgfritt programfag når de kommer til Vg2. Også på Vg3 skal elevene velge tre programfag, med unntak av de elevene som ikke hadde fremmedspråk i ungdomsskolen; disse mister sitt valgfrie programfag. Skolene har mulighet til å tilby fremmedspråk som programfag på nivå I og II på Vg2/Vg3 og nivå III på Vg3. Nivå III bygger på nivå I i ungdomsskolen og nivå II i fellesfagdelen på Vg1 og Vg2. I praksis er tilbudet ofte begrenset og igangsetting av faget/fagene er de fleste stedene avhengig av påmeldingstallene. Som vi har sett ovenfor er det relativt mange elever som velger programfaget Internasjonal engelsk på Vg2 (eller Vg3) og ett av programfagene Samfunnsfaglig engelsk og Engelskspråklig litteratur og kultur på Vg3. Antall elever som har fremmedspråk som programfag er mye lavere; i alt ca. 1000 elever i år mot ca. 1400 elever i fjor.

Også når det gjelder programfag er spansk det største språket, og til forskjell fra fransk og tysk er det forholdsvis store grupper på nivå I på Vg2 og nivå II på Vg3. Dette tyder på at en del elever velger spansk som tredje fremmedspråk etter engelsk og for eksempel fransk eller tysk i ungdomsskolen og i fellesfagdelen på videregående. I år er det ca. 100 spanskelever på Vg2 som tar nivå I og ca. 200 elever som tar nivå II på Vg3. I tillegg kommer litt under 100 elever på nivå III. Både når det gjelder tysk og fransk er det flest programfagelever på nivå III, altså hovedsakelig på Vg3, men det er i utgangspunkt få skoler som har dette tilbudet og gruppene er små. Ca. 150 elever har fransk på nivå III, mens ca. 80 elever har tysk på nivå III.

I tillegg til fransk, spansk og tysk tilbyr enkelte skoler andre språk som italiensk, japansk, kinesisk, nordsamisk og russisk. En del av elevene som er registrert på fremmedspråk som programfag, er oppmeldt som privatister. Hovedtyngden når det gjelder privatister ligger i Oslo, og her finner vi en lang rekke språk som arabisk, kurdisk og tamil. Elevene som går opp som privatister i disse språkene har ofte morsmålskompetanse.

Tabell 4. Antall elever som velger programfag fremmedspråk på Vg2<sup>9</sup> og Vg3 – programfag.

Fag	Elevtall 2008-2009		Elevtall 2009-2010	
	Vg2	Vg3	Vg2	Vg3
Fransk, nivå I	47	6	50	<5
Fransk, nivå II	<5	36	<5	18
Fransk, nivå III	<5	153	<5	146
Spansk, nivå I	217	138	109	82
Spansk, nivå II	39	379	<5	207
Spansk, nivå III	-	30	<5	89
Tysk, nivå I	39	<5	40	<5
Tysk, nivå II	-	23	<5	20
Tysk, nivå III	<5	111	<5	79

#### *Andre programfag innen språk og fremmedspråk*

Programfagene Antikkens kultur og Latin 1 og 2 trekker i alt litt over 100 elever, hvorav halvparten følger undervisning i Latin 1. Gresk undervises p.t. ikke i videregående opplæring. Reiseliv og språk 1 og 2 på Vg2 og Vg3 har til sammen litt i overkant av 400 elever mens faget Kommunikasjon og kultur 1, 2 og 3 ble valgt av i alt ca. 2500 elever.

#### *Tiltaksplan for programfag innen fremmedspråk*

Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 23 (2007-2008) Språk bygger broer<sup>10</sup>, hvor Regjeringen understreker behovet for gode fremmedspråkkunnskaper i flere språk, har Fremmedspråksenteret utarbeidet en tiltaksplan for programfag innen fremmedspråk. Målet med planen, som består av 18 forskjellige tiltak, er å øke antall elever som velger fremmedspråk som programfag. Planen kan lastes ned [HER](http://www.fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=16345).<sup>11</sup>

<sup>9</sup> Tallene for Vg2 inkluderer også noen elever som befinner seg på Vg1, men som følger Vg2-fag.

<sup>10</sup> <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2007-2008/stmeld-nr-23-2007-2008-.html>

<sup>11</sup> <http://fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=16345>